

Magyar-angol nyelvű tagozat a Trefort Ágoston Kéttannyelvű Szakközépiskolában

A Trefort Ágoston Kéttannyelvű Szakközépiskola nevelőtestülete 1989-ben határozta el, hogy csatlakozik a kéttannyelvű gimnáziumokban 1987-ben indult képzési formához, kiegészítve a kísérletet a szakközépiskola sajátosságainak megfelelően.

Ekkor már jól tudtuk, hogy a külső körülmények: a szülők, a tanulók és a kialakuló munkaerőpiac, vagyis a társadalom igényei megkövetelik a változásokat, a fejlődést egy korszerű iskolától. Közhelynek számít, ennek ellenére igaz, hogy mind a társadalom, mind az egyén számára a legkifizetőbb befektetés az oktatás, a képzés. Az Amerikai Egyesült Államokban a hatvanas évek óta a legértékesebb hozományként értékelik egy fiatal ember tudását, a gyermekek továbbtanulásának biztosítását tartják a leggazdaságosabb beruházásnak. Elvük: „A fiatalok álljanak meg saját lábukon.” A legtöbb, amit egy szülő tehet gyermekének jövője érdekében, a továbbtanulás segítése. A szülők jelentős része Magyarországon is felismerte a tanulás, a tudás értékét. A demográfiai apály és az iskolarendszer sokszínűsége lehetővé teszi, hogy a szülők válogathassanak iskolák, szakmák között. Versenyfutás indult a „jobb” iskoláért, a „jobb” szakmáért. Az iskolák versenyben állnak egymással a tanulókért. Csak azokat taníthatjuk, akik iskolánkba jönnek. Ezért, ha valamikor, akkor napjainkban különösen fontos, hogy a szülőknek és a gyermekeknek egyaránt vonzó választékot kínáljunk. Sok iskola kerül ma kínos, lehetetlen helyzetbe, mert kínálata távol esik a szülői, tanulói igényektől. Magán az iskolán múlik, hogy mit kínál, mit tud kínálni és magvalósítani. Természetesen beleszól ebbe az iskola-fenntartó, de nem valószínű, hogy ami az egyén és a város érdeke, azt az önkormányzat nem támogatná. Hogy mi ez az érdek, azt pedig legjobban a fenntartónak illik ismernie, s ha ez mégsem így van, az igazgatóknak, iskolavezetőknek kell vele megismertetniük.

A mi iskolánk harmincnégy éve működik. Huszonhét éven keresztül két gépszerelő és két elektroműszerész osztály képzésével foglalkoztunk. 1986-ban – az igényekhez igazodva – a gépszerelő és karbantartó szakmunkásképzési cél helyett a technikusképzést kezdtük meg, az elektroműszerész szakma helyett pedig számítástechnika-informatika szakot indítottunk.

A gépészeti szakma korszerűsítéséhez szükség volt az V., technikus évfolyamra. Így e szakmánál az ismeretanyagot folyamatosan gazdagítottuk a szabályozási, vezérlési ismeretekkel, a hidraulikus és pneumatikus elemekkel, majd később a számítógépes vezérléssel. Mindez lehetővé tette, hogy 1991-ben a gépészet helyett mechatronika szakot indítsunk. A mechatronika lényegét talán a legjobban így lehet megfogalmazni: a mechatronika az elektronika és a számítástechnika összessége, ami egy nagyon korszerű ipar alapszakmája lehet.

1990-ben valamennyi osztályban megkezdtek az egységes középiskolai tantervek használatát. (Ez a kéttannyelvű képzésnek is egyik feltétele volt.) Így biztosítani tudtuk, hogy a II. évfolyam befejezése után tanulóink újabb pályaválasztási lehetőséggel élhessenek: tovább tanulják-e a választott szakmájukat, vagy a harmadikos gimnáziumi osztályban folytatják tanulmányaikat. A gimnáziumi osztályban tanulók számára angol vagy német nyelvi, illetve matematika, fizika és számítástechnika fakultációt tudunk biztosítani. A gimnáziumi osztályban végzett tanulók az érettségi után – amennyiben nem tanulnak tovább – az iskolánkban oktatott szakmákban két év alatt technikus képesítést szerezhetnek.

Az előzőekben leírt folyamat egy rugalmasabb, a társadalmi-gazdasági változásokhoz jobban alkalmazkodó iskolaszervezet kialakítását eredményezte. Ennek a folyamatnak talán legfontosabb állomása volt, hogy 1989-ben csatlakoztunk a két tanítási nyelvű képzés kísérletéhez, mely akkor – 1987 óta – megközelítőleg 15 gimnáziumban folyt. A kéttannyelvű képzés lényege, hogy megőrizve a hagyományos középiskolai oktatás színvonalát, olyan szinten tanítsa meg a választott idegen nyelvet, hogy a tanulók képessé

váljanak tantárgyaik egy részét ezen a nyelven tanulni, és három tantárgyból ezen a nyelven érettségizni. A kéttannyelvű érettségi részét képezi az adott nyelvből és annak irodalmából teendő vizsga is. Mivel a szakközépiskola alapvető célja, hogy a magas szintű közismereti tudás mellett korszerű szakmai ismereteket is adjon, s a legjobb tanulókat az egyetemi, főiskolai továbbtanulásra is felkészítse, a kéttannyelvű képzés sajátos problémákat vetett fel ebben az iskolatípusban.

A két tanítási nyelvű (magyar-angol) képzést az információ- és számítástechnikai technikus szakon vezettük be. Természetesen legfontosabb célkitűzéseink közé tartozik, hogy tanulóink tanulmányaik befejezésekor olyan jól megalapozott angoltudással rendelkezzenek, amely képessé teszi őket arra, hogy a mindennapi társalgáson túl választott szakmájuk angol nyelven elérhető ismereteit is birtokolják és képesek legyenek az újabb ismeretek idegen nyelven történő megszerzésére. A munka elindításakor nagyon sok segítséget kaptunk az akkor már működő és bizonyos tapasztalatokkal rendelkező két tanítási nyelvű gimnáziumoktól. Ennek ellenére mintegy másfél évet vett igénybe, míg programunk alapjait tisztáztuk, óratervünket sajátos követelményeinknek megfelelően kialakítottuk, a szükséges engedélyeket beszereztük, az akkor rendelkezésre álló oktatási dokumentumokat összegyűjtöttük. Olyan óratervet kellett kialakítanunk, amely összhangban van a két tanítási nyelvű képzés általános célkitűzéseivel, valamint iskolánk szakmai profiljával.

A beiskolázás

Felvételi rendszerünk a magyar-angol tanítási nyelvű tagozaton azonos a két tanítási nyelvű gimnáziumokéval, azaz a pályázóknak írásbeli vizsgán kell számot adniuk tudásukról matematikából, magyarból, és egy logikai készségeket mérő tesztet is ki kell tölteniük. Mivel nem követelmény az angol nyelv ismerete, szóbeli vizsgát nem szervezünk.

A két tanítási nyelvű képzés iskolánkban is előkészítő évvel, népszerű nevén a „nulladik” évfolyammal indul. Az angolul már valamilyen szinten beszélő nyolcadikos tanulók száma évről évre emelkedik, néhányan az általános iskolában, mások külön kurzusokon tanulták a nyelvet. Mindez sajátos gondokat is felvet. Jelenleg kevés tapasztalat áll rendelkezésünkre, hogy kielégítő módon meg tudjuk válaszolni, vajon az előkészítő év a teljesen kezdők vagy a már bizonyos nyelvismerettel rendelkezők számára sikeresebb-e. Elképzelhető az is, hogy az emberi tényezők – szorgalom, intelligencia, motiváció – miatt a kérdés egyértelműen nem is válaszolható meg.

Az előkészítő év során a tanulók heti 20 órában tanulják az angol nyelvet. A 20 órából 14 órát anyanyelvi tanárok, 6 órát pedig magyar anyanyelvű angoltanárok tanítanak. Utóbbiak a nyelvtanra és a fordításokra összpontosítanak, míg az anyanyelvi tanárok a többi alapvető nyelvi készséget – olvasás, írás, beszédértés, beszédkészség – sajátítatják el.

A tanároknak természetesen nagyon hatékonyan kell koordinálniuk munkájukat, állandó napi kapcsolatban kell lenniük egymással, mert csak így érhető el, hogy az előkészítő év céljai maradéktalanul megvalósuljanak.

Az előkészítő tanévben 720 angolóra van. Ennek elégnek kell lennie ahhoz, hogy a tanulók az előkészítő év végére olyan középfokú nyelvtudás birtokába jussanak, ami szükséges feltétele annak, hogy a két tanítási nyelvű ágon továbbhaladva a felsőbb évfolyamokon közismereti és szakmai tantárgyaik egy részét angolul (is) tanulják.

Az előkészítő évfolyam tanulóit (minden évben egy 36 fős osztályt indítunk) három angol nyelvi csoportra osztjuk. Egy csoportban maximálisan 12 tanuló lehet. Ez az alacsony tanulói létszám lehetővé teszi, hogy a tanár szinte minden nap személyre szólóan tudjon a tanulókkal foglalkozni. De arra is lehetőséget ad, hogy a tanulók munkáját, fejlődését naponta tudja értékelni. Az előkészítő évet rendszerint két teljesen kezdő csoporttal indítjuk, és van egy haladó, pontosabban fogalmazva: vegyes csoportunk is, melyben a tanulók nyelvtudása változó. Az e csoportban tanító tanárok számára bizony komoly feladatot jelent, s kemény munkát kíván tőlük a tanulók tudásszintjének egységesítése oly módon, hogy a legjobbak se érezzék úgy, hogy nem tanulnak új ismereteket.

A felsőbb évfolyamokon az angol nyelvet két csoportban tanítjuk, az angolul tanított

egyéb tantárgyaknál (matematika, kémia, biológia, elektrotechnika, földrajz, történelem) is két csoportra osztjuk az osztályt.

Viszonylag magas óraszámokban oktatjuk az előkészítő évfolyamon a matematikát, hiszen ez a tantárgy tekinthető a választott szakmát illetően az egyik legfontosabb közismereti tantárgynak. Bár a matematikát az előkészítő évfolyamon magyar nyelven tanítjuk, az osztályt két csoportra osztjuk, ezzel is segítve az oktatás hatékonyságának növelését. A második félévtől kezdve az előkészítő évfolyamon nagy hangsúlyt fektetünk a szakmai terminológia és szókinccs megismertetésére mind a matematika-, mind az angolórán.

A szakmai orientáció keretében tanulóink az előkészítő évfolyamon heti 2 órában számítástechnikát tanultak, s megismerkedtek a számítógép kezelésével, használatával.

Az 1992/93-as tanévben számítástechnika helyett szakmai alapozó tantárgyat oktatunk. Tapasztalataink azt mutatták, hogy az angol nyelv és a matematika mellett nagy terhelést jelentett a tanulóknak.

A következő évfolyamon éppen ezért sem szakmai alapozó tantárgyat, sem számítástechnikát nem tanítunk, hanem a rendelkezésre álló órakeretben ún. szakmai orientációt végzünk. A szakmai képzés ma már világszerte általában kitolódik a 16 éves kor utáni időszakra, ezért a mi képzési rendszerünkben sem kívánatos korábbi életkorban elkezdni.

Kiemelt feladatként kezeljük a tanulók fizikai erőnlétének megtartását, illetve növelését is. Az előkészítő évfolyamon heti 3 órában tartunk testnevelésórát. Itt is két csoportra osztjuk az osztályt. Jó kapcsolatunk van a kispesti uszodával, ahol tanulóink heti 2 órás úszásoktatásban vesznek részt. Az előkészítő évfolyam végére minden tanulónak jól kell tudnia az egyes úszásnemeket.

Tankönyvként az előkészítő évfolyamra ajánlott *The Cambridge English Course* helyett – mivel amerikai tanárokat alkalmazunk – eddig a *Streamline* kurzuskönyv amerikai változatát használtuk.

A magasabb évfolyamokon 1-3 szakmai tantárgyat oktatunk angolul (elektrotechnika, számítástechnika, szakmai gyakorlat), attól függően, hogy milyen végzettségű anyanyelvi tanárokat tudunk bevonni az oktatásba, illetve magyar tanáraink közül ki melyik szakmai tantárgy esetében vállalja az idegen nyelven történő tanítást.

Nyelvi program a két tanítási nyelvű képzésben az előkészítő évfolyamon

Célok:

- középfokú angol nyelvtudás birtokába juttatni a tanulókat;
- képessé tenni őket arra, hogy a magasabb évfolyamokon a közismereti és szakmai tantárgyak egy részét (matematika, kémia, biológia, történelem, földrajz, szakmai gyakorlat, elektrotechnika, számítástechnika, angol és amerikai irodalom) célnyelven tanulják;
- megismertetni a tanulókkal az angol nyelvű népek életét, kultúráját, hagyományait;
- szorgalmazni az önképzést, szótárak, enciklopédiák használatát.

Feladatok:

- Az előkészítő év során a célokkal összhangban az alábbiakra kell összpontosítani:
- kommunikációs képesség kialakítása (beszélgetés, beszédértés) az egyéb nyelvi készségek fejlesztése közben;
  - az írott angol szövegek megértése, a szakmai szókinccs és az egyes tantárgyak terminológiájának tanítása;
  - mindennapi élethelyzetek szimulálása;
  - az aktív szókinccset illetően a tanulókat 2000-2500 szóval kell megismertetni, s hasonló nagyságrendű passzív szókinccset kell elsajátítani velük.

A program a 4 éves hagyományos gimnáziumi nyelvtani anyag elsajátításával számol (lásd: *Buday László Angol nyelvtan a középiskolák számára* című könyvét).

Módszerek

- A speciális célok elérése érdekében a tanárok az alábbi módszereket használhatják:
- az órák és az egyéb foglalkozások ideje alatt olyan légkört teremtenek, amely lehe-

tővé teszi a tanulók számára a célnyelvet beszélő ország kultúrájával, hagyományaival való ismerkedést, az azok iránti rokonszenv kialakulását;

– a tanítás intenzitásának és hatékonyságának növelése érdekében maximálisan kihasználják a kiscsoportos foglalkozások előnyeit;

– megfelelő módon kombinálják az egyéni, páros, csoportos, frontális osztálymunkát, amely összhangban áll a tanulók egyéni képességeivel, tanulási sebességükkel, életkori sajátosságaikkal;

– jelentős időt fordítanak a gyakoroltatásra, készségfejlesztésre;

– szövegolvasási és szövegértelmezési feladatokat adnak a tanulóknak;

– az íráskészség fejlesztése érdekében a tanulókat rávezetik a jegyzetkészítésre, vázlatok írására;

– házi feladatokkal, írásos otthoni fogalmazásokkal nevelik a tanulókat a szótárak, lexikonok használatára, a könyvtári kutatómunkára;

– rendszeresen ellenőrzik a tanulók írásbeli és szóbeli munkáit, szisztematikusan számon kérik rajtuk a tanult anyagot;

– folyamatosan és időszakosan is beiktatnak rendszerező, ismétlő órákat.

Tananyag, tankönyvek, audiovizuális eszközök:

1. *The American Streamline English* kb. 420 óra

2. *Basic English for Science*

Nucleius General Science (terminológia) kb.100 óra

3. Videoanyagok: *BBC Follow Me*

Streamline Videos kb. 50 óra

4. Játékok, dalok, szokások kb. 50 óra

5. Nyelvtani gyakorlatok,

számítógépes nyelvi labor, nyelvi játékok kb.80 óra

6. Dolgozat, ellenőrzés, összefoglalás kb. 20 óra

Összesen: kb. 720 óra.

Az első dolgozatok

Az előkészítő évfolyamon megkülönböztetett figyelmet fordítunk a tanulók tudásszintjének mérésére. A mindennapi írásbeli és szóbeli ellenőrzések mellett a tanév során négy nagy dolgozatot, ún. Big Testet íratunk.

Az első Big Test november végén esedékes. A két kezdő és a vegyes csoport tanulói a tanított anyaggal összhangban általában ekkor még más feladatokat oldanak meg. Minden Big Test a nyelvvizsgálóhoz hasonlóan írásbeli és szóbeli részből áll, a számonkért ismeretanyag természetesen a tanulók tudásszintjéhez igazodik. Novemberben, az első Big Test keretén belül a tanulóknak az alábbi írásbeli feladatokat kell megoldaniuk:

1. Fordítás magyarról angolra: a tanult egyszerű szerkezetek alkalmazása példamondatok, típuszövegek lefordításával.

2. Fordítás angolról magyarra: a tanulók ekkor még nem újságcikket, hanem a tanárok által közösen írt szöveget fordítanak, amely az addig tanult nyelvtani szerkezetekre és kifejezésekre épül.

3. Irányított fogalmazás: a tanulóknak 1-1,5 oldalas fogalmazást kell írniuk megadott szempontok alapján (például a fogalmazást egy bizonyos kifejezéssel kell kezdeni vagy befejezni).

4. Teszt: az ismert 50 kérdést tartalmazó feleletválasztós teszt.

A Big Test szóbeli része még viszonylag rövid, a tanulóknak az addig tanult témakörökről kell tanáraik előtt beszámolniuk. A témaköröket a tanulók előre megkapják, ezek a beszélgetések még rendszerint rövidek, a témakörökkel kapcsolatban a tanárok kérdéseket is feltesznek. A szóbeli részben a tanárok a tanulók kommunikatív készségét, kiejtését, nyelvtani tudását, szókincsét osztályozzák.

A második Big Testet a félév befejezése előtt szervezzük. A tanulók ekkor már hozzászoktak a szigorú szóbeli és írásbeli számonkéréshez. Az írásbeli feladatok, a tanult

anyaghoz igazodva egyre nehezebbé válnak. Ekkor már az angolról magyarra történő fordítás esetében újságcikket kapnak a tanulók, a fogalmazásnál pedig három megadott téma közül kell választaniuk. A hallás utáni megértést, az úgynevezett szövegértést úgy mérjük, hogy a tanulók meghallgatnak egy rövid szöveget, majd a szöveghez kapcsolódó, angolul feltett kérdésekre angolul kell válaszolniuk. A második Big Test szóbeli része az előzőhöz hasonló, természetesen itt a témakörök már jóval tágabbak és mélyebbek. Tapasztalataink szerint a kezdő csoportok tanulói a második teszt idejére utolérnek a vegyes csoport tanulói tudásszintjét, és ezért ekkor már mindhárom csoport azonos tesztet ír.

A harmadik Big Test március végén esedékes, az eddigiekkel megegyező témaköröket tartalmazza, mindössze egy újabb feladat kerül bele bővítésként: a tanulóknak egy kiválasztott képről kell összefüggően beszélniük.

A negyedik Big Test a jelenleg érvényben lévő C típusú állami nyelvvizsga utánzásával történik a tanév vége felé, június első hetében. Az utolsó teszt mindazokat az elemeket tartalmazza, amelyek a nyelvvizsgán is megtalálhatók. A vizsga szervezése (például labor) is a nyelvvizsgához hasonló módon történik. Mindössze az a különbség, hogy a tanulóknak nem ismeretlen bizottság előtt kell számot adniuk tudásukról, hanem az őket tanító tanárok csoportja előtt. Az értékelés ugyancsak a nyelvvizsga értékelésének szempontjai szerint történik.

Az előkészítő évek tapasztalatai

Az eddigi három előkészítő év tapasztalatai az alábbiakban összegezhetők:

Azok a tanulók, akikben kezdetben nem túlzottan erős a tanulási vágy motiváció, vagy akik nem tudják, hogyan kell nyelvet tanulni, nagyon hamar lemaradnak a többiektől, az átlagszinttől.

A „vegyes” tudásszintű csoportok csak kezdetben vannak némileg előnyösebb helyzetben, hiszen a heti 20 órában olyan hatalmas mennyiségű anyagot kell a tanulóknak elsajátítaniuk, hogy a teljesen kezdők hamarosan beérik a „haladókat”. Eddigi tapasztalataink alapján a nyelvi előképzettség nem tekinthető előnynek, sőt előfordul, hogy egyes tanulók esetében határozottan hátrányt jelent. Mindannyian ismerjük azt a lélektani helyzetet, amikor a tanuló így gondolkodik: „Ó, én ezt már tanultam, most nem kell odafigyelnem”. Ezek a tanulók leszoknak az odafigyelésről, illetve később ismerik fel, hogy a tananyag túlhaladt a tudásukon.

Az első előkészítő évfolyamot az 1990/91-es tanévben indítottuk: 614 tanuló közül 36 tanuló került be abba az osztályba, amely most ért a III. évfolyam végére. A jelenlegi osztálylétszám 29 fő. Ezen úttörő osztály eredményei közé tartozik, hogy a tanulók több alkalommal vettek részt az iskolában és külső helyeken szervezett konferenciákon, rendezvényeken tolmácsként (MECHATRONINFO, EUROTRAIN konferencia, HUNGARO-DIDACT rendezvényei stb.)

Annak megítélésében, hogy az előkészítő év befejezésekor, a megszerzett angoltudás alapján javasolható-e a tanulónak a két tanítási nyelvű osztály vagy sem, óriási felelősség hárul a tanárookra. A probléma rendkívül összetett, hiszen a tanároknak a nyelvi készségek szintjének ismeretében kell eldönteniük, vajon a tanuló képes lesz-e például a matematikát vagy a kémiát angolul tanulni. Több esetben tapasztaltuk azt, hogy a nyelvtudás szintje önmagában nem jelenthet garanciát a következő tanévekre. Amennyiben egy tanulónak még magyar nyelvű tanulás esetén sincs érzéke a matematikához, a történelemhez, biztos, hogy komoly gondjai lesznek a felsőbb évfolyamokon. Ezek a gondok nem a nyelvismeret alacsony szintjéből következnek, hanem abból, hogy az adott tanulóknak problémát okoz bizonyos tantárgyak tanulása.

Ám pozitív tapasztalataink is szép számmal vannak. Akadnak olyan tanulóink, akik ugyan az előkészítő év végén nem értek el kiemelkedő szintet angol nyelvből, a felsőbb évfolyamokon mégis sincsenek gondjaik az idegen nyelven tanult tantárgyakkal, mivel szeretik az adott tárgyakat, s emellett rendelkeznek az azok eredményes tanuláshoz szükséges adottságokkal, képességekkel.

A nyelvi program a felsőbb évfolyamokon

Követelmények

A felsőbb évfolyamok munkája az előkészítő évben elért nyelvi ismeretekre, készségekre épül. Ennek megfelelően alakítottuk ki a célrendszert és a módszert. Az első évben alapvetően fontos, hogy a tanulók megértsék az anyanyelvi, normál sebességű angol beszédet:

- meg kell érteniük egyszerű szakelőadásokat, tanári magyarázatokat a történelem, a földrajz, a biológia, a matematika, a kémia, az elektrotechnika, a számítástechnika és a szakmai gyakorlat tantárgyakban;
- meg kell tanulniuk a levélírást, az önéletrajz írását, meg kell ismerkedniük, tudniuk kell elmondani ezek tartalmát;
- képesnek kell lenniük arra, hogy mindennapi témakörökben kifejtsék nézeteiket, érveljenek, hogy véleményüket meg tudják fogalmazni;
- a magyarról angolra és angolról magyarra történő fordításban járatosnak kell lenniük mind a mindennapi életből vett témák, mind pedig a tanult tantárgyak témaköreit tekintve is;
- alaposan meg kell ismerniük az angol nyelvterület országainak kultúráját, zenéjét, képzőművészetét;
- képeseknek kell lenniük egy-egy rövid történet, novella, vers, egyéb irodalmi alkotás írásbeli és szóbeli elemző bemutatására.

Feladatok

A fenti követelményeknek megfelelően a tanároknak az alábbi feladatokat kell megoldaniuk:

- a tanulók beszédkésztségének fejlesztése, közelítése, az anyanyelvi fokon beszélők beszédstílusához, kiejtéséhez, beszédsebességéhez;
- különleges figyelmet kell fordítaniuk a tanulók írásbeli munkájára, meg kell ismertetni őket a fordítási technikákkal, a szótár használatával, a különböző típusú fogalmazások, levelek elkészítésének stiláris szempontjaival (pl. önéletrajz, állás pályázat, üzleti levelek stb.);
- segíteniük kell a tanulókat abban, hogy megértsék az idegen nyelven tanult tantárgyak szókincsét, terminológiáját;
- az írásbeli és a szóbeli munkák során egyaránt fejleszteniük és csiszolniuk kell a tanulók stilisztikai készségét;
- ki kell alakítaniuk a tanulóknak azt a képességet, hogy írásbeli munkájuk a formai és a tartalmi követelményeknek megfeleljen;
- a tanulókat új és új ismeretekkel kell ellátniuk a tanult nyelvet beszélő országok életéről, kultúrájáról, a napi eseményekről.

Módszerek

A célok elérése és a feladatok érdekében a tanulók beszéd- és íráskésztségének fejlesztését kell elsődlegesnek tekinteni. A magyarról angolra és az angolról magyarra történő fordítások, valamint a fogalmazások, esszék íratása szerepeljen a rendszeres napi tevékenységek és házi feladatok között. Az írásbeli munka terjedelmének, stílusának, minőségének magas szinten kell mozognia. Újságok, cikkek, rövid történetek, novellák, versek olvasása is hozzásegíthet a célok eléréséhez.

A tanárnak az órák szervezésénél ügyelnie kell a tanulók motiválására, lehetőséget kell teremtenie az önálló projektek elvégzésére, ezekhez meg kell ismertetnie a tanulókat a szótárak, lexikonok, enciklopédiák és a könyvtár használatával. A tanulók számára rendszeresen szervezett egyéni előadások segítik a nyelvi készségek mélyítését.

Az előkészítő évet követő tanévekben az angol nyelvre rendelkezésre álló órakeretet angol nyelvtanra és angol nyelvre osztjuk fel. Az előbbi magyar tanárok tanítják, ők a fordításokat és az elemző nyelvtant tanítják, az utóbbi pedig angol anyanyelvi tanárok,

akik az irodalmi szövegek olvasása, elemzése, értelmezése mellett az alapvető nyelvi készségeket fejlesztik tovább. A tanulók az idegen nyelvet egy kicsit a magyar nyelv és irodalom tantárgyhoz hasonlóan tanulják. A kötelező olvasmányokról szóban és írásban kell beszámolniuk. Emellett rendszeresen írnak fogalmazásokat, esszéket, kapnak önálló feladatokat, melyek során egy megadott vagy egy általuk választott témakörrel kell kiselőadást tartaniuk. Nagyon hasznos módszer, amikor a kiselőadásokat a tanárok videóra veszik, mert a visszajátszás alapján a tanulók maguk is meg tudják ítélni teljesítményüket.

A tanulók az angol-amerikai történelem, kultúra és technika területéről az őket leginkább érdeklő témák kapcsán projekteket dolgoznak ki. Ez az írásbeli munka segíti aztán őket a pontos, szabatos fogalmazásban, stílusuk csiszolásában, s ez készíteti őket a könyvtárakban való búvárkodásra is. Az is nagyon hasznos, amikor több tanuló a feladatokat egymás között megosztva készül fel egy adott témakörből, s tart élvezetes órákat, kiselőadásokat.

A feltételekről

A nyelvoktatáshoz két igen korszerű laboratórium áll rendelkezésünkre. Az egyik egy 18 férőhelyes DEGEM SYSTEM nyelvi labor, ahol a tanulói terminálokat egy IBM gép vezérli, amely 17 szintű nyelvtani software-rel dolgozik. A tanulók nyelvtani tudása jól tesztelhető ezzel a rendszerrel, a gép memóriája a képzési idő végéig számon tartja az egyes tanulók eredményeit. Ha egy bizonyos ponton a tanuló megakad, a software biztosítja, hogy addig nem haladhat tovább, amíg a hiányosságokat nem pótolja.

Nagy hasznát vesszük továbbá a jelenleg csúcstechnikának számítató interaktív-videós nyelvoktató laboratóriumnak. Itt a tanulók közvetlenül is tudnak kommunikálni a számítógéppel összekapcsolt videóval. A tanári munkát ezek az eszközök olyan szempontból könnyítik meg, hogy a tesztfeladatok összeállítására kevesebb időt kell fordítaniuk. Az igazsághoz az is hozzátartozik, hogy az órákra való előzetes felkészülés ideje ezen rendszereknek a napi tanításba való beépítése során jelentősen megnő. Felkészült, odaadó, az eszközöktől nem idegenkedő tanárok tudják jól alkalmazni, a napi tanítási gyakorlatba megfelelő módon beépíteni a számítógépek adta lehetőségeket. Az audiovizuális eszközök használatának fontosságát tanáraink közül nem vitatja senki. Még azokat a kollégákat is meg lehetett nyerni ezen eszközök használatára, akiknek a számítástechnikához audiovizuális technikához hiányoztak az alapvető ismereteik. Ők szabadidejük nagy részét áldozták a korszerű technika elsajátítására. Nem meglepő viszont, hogy tanulóink döntő többsége élvezettel használja ezeket az eszközöket, hiszen egyrészt a mindennapi életben is körülveszi őket az elektronika, másrészt szakmai indíttatásuk is ezek felé az eszközök felé tereli őket.

A kérdések kérdése

A két tanítási nyelvű középiskolákban napjainkban a legizgalmasabb kérdés, vajon a tanulók tudásszintje csökken-e azokban a tantárgyakban, amelyeket idegen nyelven tanulnak. Ugyanígy kérdés az is, gyarapodik-e anyanyelvi ismeretük azáltal, hogy egy másik nyelvet is elsajátítanak. E kérdések megválaszolására az 1992/93-as tanévben összehasonlító dolgozatokat írtunk a két tanítási nyelvű és a párhuzamos magyar nyelvű információ- és számítástechnika tantárgyakból. A magyar nyelv és irodalom tantárgyat azért választottuk, mert érettségi tárgy, és fontos volt tudnunk, hogy a tanulók fogalmazási készségét, nyelvtani ismereteinek fejlődését segíti vagy gátolja-e az, hogy tantárgyaik egy részét angolul tanulják. A matematikára és az elektrotechnikára pedig azért esett a választásunk, mert ezek azok a tantárgyak, amelyeket a tanulók angolul tanulnak, s amelyek az alapozás és az érettségi miatt egyaránt fontosak. Az eredmények azt mutatták, hogy a normál párhuzamos osztályok eredményeivel összevetve, az idegen nyelvi osztályokban jobb a tanulók fogalmazási készsége, jobbak a nyelvtani ismereteik, továbbá feladat- és problémamegoldó gondolkodása is alaposabb. A Kéttannyelvű Iskoláért Egyesület valamennyi gimnáziumi érettségire tett osztályban hasonló méréseket végzett. A gimnáziumi eredmények a mi tapasztalatainkat megerősítik.

Összegzés

Az elmúlt évek során igen sok változás történt iskolánkban. A változások, a változtatások továbbra is folyamatosak lesznek, hiszen a fejlődés és az igények ezt megkövetelik. 1994. szeptember 1-jétől a közgazdasági szakmacsoportban is indul egy osztályunk, amelyben a közgazdasági ismeretek mellett ügyviteltechnikát, banktechnikát fogunk tanítani.

Felmerül a kérdés, hogy ennyi változást mennyire visel el egy nevelőtestület konfliktusok nélkül. A válasz: nehezen. De valamennyien megértettük, hogy ránk akkor van szükség, ha van, akit tanítsunk. Ha nem jelentkezik iskolánkba tanuló, akkor hamarosan ránk, pedagógusokra sem lesz szükség. Ha tanulóinknak azt mondjuk, hogy egy életpálya során ötször-hatszor kell megújítani ismereteiket a szakmájukban vagy át kell képezniük magukat más szakmákra, akkor ez ránk, pedagógusokra is vonatkozik. Az elmúlt időszakban tanáraink közül sokan tanultak nyelvet, vagy szakmájukban képezték tovább magukat. A nyelvtanárokon kívül ma tíz kollégánk rendelkezik angol nyelvvizsgával, így tantárgyukat angol nyelven is taníthatják. (Öt évvel ezelőtt senkinek nem volt nyelvvizsgája.) Nagyon sokan – mindenki, akinek szüksége volt rá – pneumatika, hidraulika és mechatronika tanfolyamot végeztek felsőoktatási intézményben. Rendszeresek a házi továbbképzések is, például a digitálistechikával szakmérnökeink házon belül ismertették meg a kollégáikat. Nyáron egy hónapra két amerikai nyelvtanárt alkalmaztunk, akik intenzív nyelvtanfolyamot tartottak kezdő és haladó szinten a tanári és nem tanári állományban dolgozó kollégáknak.

Ma Magyarországon – ahol 650-700 ezer között mozog a munkanélküliek száma – a nyugati nyelveket tanító tanárokból nagyon nagy hiány van. Valószínű, hogy ez a helyzet még sok éven keresztül nem változik. Mi 1990-ben egy amerikai alapítványi szervezettel, az Educational Services Internationallal kötöttünk szerződést nyelvtanárok biztosítására. Azóta folyamatosan alkalmazunk amerikai tanárokat. Jelenleg hat amerikai angol nyelv és irodalom, valamint angol történelem szakos, továbbá egy számítógépes villamosmérnök tanár dolgozik iskolánkban. Azon túl, hogy amerikai tanáraink saját nyelvtanáraink mellett segítenek megoldani a nyelvoktatás gondjait, nagyon jó hatással vannak az egész nevelőtestületre. Példamutató munkafegyelmüket, gyermekszeretetüket az elmúlt négy évben valamennyien megtanultuk tisztelni.

A nyelvoktatás fejlesztésében igen nagy lépést tettünk előre azzal, hogy PHARE pályázaton elnyertük egy interaktív videóval berendezett nyelvi laboratórium kialakításának lehetőségét.

A pályázat keretében vállaltuk a budapesti és a Pest környéki pedagógusok nyelvi képzését és továbbképzését. A pedagógusképzés a délutáni és esti órákban történik, így tanulóink a tanítási időben ezt a termet is használják. Ebben a laboratóriumban jelenleg angol, német és francia nyelvet tudunk tanítani. Sokan a 21. század technikájának tartják a számítógép és a CD lemezjátszó összekapcsolását. Míg a DEGEM laboratóriumunk csak egy funkciót tud ellátni, ez a rendszer a nyelvoktatás hagyományos és korszerű elemeit foglalja össze. Képet ad, szöveget mond, ha kell, azt ki is írja, tesztel, értékeli, és a tanuló a saját hangját is visszahallgathatja, összehasonlíthatja az eredeti szöveggel. Kérdés leehet: melyik nyelvtanár tud ilyen bonyolult rendszert használni? Egy 2x2 napos továbbképzésen iskolánk valamennyi nyelvtanára elsajátította a laboratórium használatát. Ez volt a feltétele annak, hogy ebben a teremben taníthassanak. Két kollégánk ma már olyan szinten ismeri a rendszert, hogy akár azokat is taníthatja, akik iskolánkban a betanítást végezték.

Az előzőekben bemutatott átalakulás, fejlesztés iskolánk nemzetközi kapcsolatait is jelentősen kibővítette. A társadalmi változások felgyorsították, lehetővé tették az oktatási rendszer fejlődését. A minőségi munka ma a magyar iskolákban az egyik legfontosabb követelmény, mert a modern gazdaságnak semmi sem okozhat nagyobb kárt, mint az igénytelenség. S ezt az igényességet várják el a szülők is az iskolától. Egy vállalkozó is megbukik, ha nem keresi mindig az újat, ha megelégszik sikereivel, és partnereit nem akarja egyre magasabb színvonalon kiszolgálni.

A mai iskolának is ez az útja.

VARGA LAJOS